

epiktetos

**kendisinin efendisi
olmayan hiç kimse
özgür değildir**

2000 yıllık huzurlu yaşama rehberi

DESTEK YAYINLARI: 1126

FELSEFE: 10

EPIKTETOS / KENDİSİNİN EFENDİSİ OLMAYAN HIÇ KİMSE ÖZGÜR DEĞİLDİR

Yayıma Hazırlayan: Aslı Perker

Her hakkı saklıdır. Bu eserin aynen ya da özet olarak hiçbir bölümü, yayınevinin yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

İmtiyaz Sahibi: Yelda Cumaloğlu

Genel Yayın Yönetmeni: Ertürk Akşun

Yayın Koordinatörü: Özlem Esmegül

Çevirmen: Aslı Perker

Editör: Aslı Perker

Son Okuma: Devrim Yalkut

Kapak Tasarım: İlknur Muştu

Sayfa Düzeni: Cansu Poroy

Sosyal Medya-Grafik: Tuğçe Budak - Mesud Topal

Destek Yayınları: Temmuz 2019 (2.000 Adet)

3.-28. Baskı: 2019

29.-56. Baskı: 2020

57.-58. Baskı: Ocak 2021

59.-60. Baskı: Mart 2021

61.-62. Baskı: Mayıs 2021

Yayıncı Sertifika No. 13226

ISBN 978-605-311-587-8

© Destek Yayınları

Abdi İpekçi Caddesi No. 31/5 Nişantaşı/İstanbul

Tel. (0) 212 252 22 42 – Faks: (0) 212 252 22 43

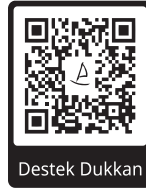
www.destekdukkani.com

info@destekyayinlari.com

facebook.com/DestekYayinevi

twitter.com/destekyayinlari

instagram.com/destekyayinlari

Destek Dukkan

Deniz Ofset – Çetin Koçak

Sertifika No. 48625

Maltepe Mahallesi

Hastane Yolu Sokak No. 1/6

Zeytinburnu / İstanbul

epiktetos

kendisinin efendisi
olmayan hiç kimse
özgür değildir

2000 yıllık huzurlu yaşama rehberi

Yayıma Hazırlayan: Aslı Perker

Epiktetos Kimdir?

Epiktetos MS 55 yılı civarı bugün Pamukkale olarak bilinen Roma İmparatorluğu'nun bir şehri Hierapolis'te doğdu. Gençlik yıllarını Roma'da Epapheoditus'un kölesi olarak geçirdi. Zaten onun evine köle olarak doğmuştu ve bir söylentiye göre sahibi onu bilerek total bırakmıştı. Epapheoditus Roma İmparatoru Neron'un bakanıydı ve bu yüzden Epiktetos sarayda etrafında pek çok entelektüel ile birlikte büyüdü. Köleyken bile zamanın en önemli stoacı düşünürlerinden biri olan Gaius Musonius Rufus'un öğrencisiydi ve derslerine hiç aksatmadan katılıyordu. Hatta en hevesli ve çalışkan öğrenci olarak da biliniyordu. Ancak Neron daha sonra Rufus'u etik öğretilerinden dolayı imparatorluktan kovmuştu.

Neron'dan sonraki imparator Domitian, Epiktetos'un sahibini idam edince o da özgür kaldı ve Roma'da felsefe dersleri vermeye başladı. Ancak MS 93 yılı civarı bütün filozoflar Roma'da yaşamaktan men edildiğinde Epiktetos da Yunanistan'ın kuzeybatısındaki, bugün Bulgaristan'da bulunan Nikopol'e göç etmek zorunda

kaldı. Orada kendi felsefe okulunu kurarak, kısa zamanda bütün üst sınıf Romalıların geldiği başarılı bir eğitim başlattı. Buradaki en önemli öğrencilerinden biri Arrianus idi ve Epiktetos'un tüm söylevlerini sonra *Kılavuz ve Söylevler* başlıkları altında kitaplaştırdı.

Epiktetos basit bir hayat yaşıyordu. Söylenene göre çok iyi bir hatip ve alçakgönüllü bir insandı. Öyle bilgeydi ki yine bir söylentiye göre Platon'un kendi zamanında olduğundan daha popülerdi. Hiçbir zaman evlenmedi ve çocuk sahibi olmadı. Ancak yaşlılığında bir arkadaşının çocuğunu ölüme terk etmemek için evlatlık edinerek kendi evladı gibi baktı.

Epiktetos MS 135 yılında Nikopol'de öldü.

Nedir insanlığın aradığı? Nihai nokta nedir? Para, sağlık, sevmek, sevmek... Bütün bunları istemesinin tek bir sebebi yok mu? Aslında mutluluğa ve huzura erişmeye çalışmıyor mu? Peki mutluluk bir şeye sahip olmakla mı gelir, yoksa sahip olacak hiçbir şey istememekle mi? Belki de doğduğumuz günden itibaren bize bu öğretilmelidir. Bir şeye sahip olma isteğinden arınmak. Bu keşke o kadar kolay olsa.

Şimdi kendinizi üzerinizde kıyafetleriniz, ayağınızda ayakkabılarınız, elinizde çantanız, cebinizde cüzdanınız, yağmurlu bir havaysa şemsiyeniz, belki tek elinizde arabanızın anahtarı ile hayal edin.

Ve şimdi de bunları tek tek bıraktığınızı düşünün. Anahtarı yakındaki bir masanın üzerine bırakın. Bırakın bırakın. Şemsiyenizi koyun. Cüzdanınızı cebinizden çıkartın ya da çantanızdan ve bir köşeye atın. Hâlâ orada mı diye dönüp bakmayın bile. İlk kurtulmanız gereken endişe bu. Sonra ceketinizi çıkartın, kıyafetleriniz, ayakkabılarınız. Kat kat soyunun; düşünün ki görünmeyen bir el hepsini aldı ve yok oldu. Artık bir siz varsınız. Bir de düşünceleriniz.

İşte Epiktetos'un az çok yapmaya çalıştığı şey budur. Sizi sahip olduğunuz her şeyden arındırmak. Sadece

madden değil manen de. Kendisi de öyle yapmıştır. Hiçbir eşyaya sahip olmadan küçük bir kulübede yaşamıştır. Tamam hemen evinizi terk edin, bir kulübeye taşınm demiyoruz, ama şuradan başlayabilirsiniz: Evinize dönün bakın ve elinizde var olanla mutlu olun. Neden daha fazlasını istediğinizi düşünün.

Ego mu? Epiktetos'a göre öyle. Benlik duygusu. Benim neyim eksik hissi. Sizin hiçbir şeyiniz eksik değil ama fazla da değil. Daha fazlasına sahip olduğunuzda daha mutlu olacağınızı düşünüyor olabilirsiniz ama şunu bilin ki dünyada bir yerlerde kendini bütün isteklerinden arındırmış biri sizden daha mutlu.

Bu birdenbire olamayacak, belki de düşüncelerinizi hemen toparlayamayacaksınız. Kendinizi bir şey arzulamamak için çok zorlamanız gerekecek. Sık sık pes etmek isteyeceksiniz. Olacak şey değil, neden istemeyeyim canım diyeceksiniz.

İşte elinizde tuttuğunuz bu kitap size yol gösterecek. Her vazgeçme anında açıp okuduğunuzda, üstelik hangi sayfası denk gelirse gelsin, size ilham verdiğini, içinizi ferahlattığını göreceksiniz.

Bundan 2000 yıl önce yazılmış olmasına rağmen ne kadar güncel olduğuna şaşıracaksınız. İnsanlığın dertlerinin hep aynı olması belki içinize su serpecek. Sadece bugün değil, tarihin başından beri yalnız olmadığınızı hissedeceksiniz. Kısacası deli olmadığınızı, problemli olmadığınızı; hayat denen bu gailenin insanı aslında gerçekten zorladığını fark edeceksiniz.

Nasıl olacak bu iş dediğinizi duyar gibiyiz. Olur mu canım öyle şey? Karnımızı nasıl doyuracağız, çoluğumuza çocuğumuza nasıl bakacağız? Haklı sorular bunlar. Haklı karşı çıkmalar. Ama işte Epiktetos buna da cevap veriyor, eğer bir filozof gibi yaşamak istiyorsan önce bildiklerini unutmalısın. Her şeyi bildiğini iddia eden biri yeni bir şey öğrenemez. Her şeyi olduğu gibi önyargularınızı da bırakmalısınız bir kenara devam etmeden önce.

Ve belki bu sayfaları bitirdiğinizde biraz olsun özgürlüğün kapısını aralamış olabilirsiniz. Epiktetos ve stoacılar için en önemli olgu özgürlüktür. Özgür olmanın tek yolu ise kendini maddi ve manevi her şeyden arındırabilmektir.

Elbette şunu da unutmamalı ki; bu yol uzun. Bu kitap sadece bir başlangıç. Zihne ekilen bir tohum. Ayrıca burada yazanları zaten biliyorsunuz, kalbinizin derinliklerinde hissediyorsunuz, ancak adını koyamıyorsunuz, cümlelere dökemiyorsunuz. Ama artık yanınızda bir kılavuz var. Düşünceleriniz ve kalbiniz birbirine dolandığında açıp bakabileceğiniz bir kılavuz.

Size bu yolda başarılar diliyoruz ve aradığınızı huzuru bulmanızı gönülden diliyoruz.

Aslı Perker

*“Tanrım, bana deęiřtirmeyeceęim
şeyleri kabullenmek için kuvvet
Deęiřtirebileceęim şeyler için cesaret ve
Bu ikisini birbirinden ayırmak için akıl ver.”*

Stoa duası

“Bu hayat denen ziyafetin tadını çıkarmaya bak.”

Hayatta hiçbir şeye sahip olmamayı düstur edinmiş, bütün maddi ve manevi bağımlılıklardan uzak duran Epiktetos’un hayatın tadını çıkartın diyor olması ilk anda şaşırtıcı gelebilir. Nihayetinde yemekle içmekle işi olmayan, maddi değeri yüksek herhangi bir şeye, altında uyuyacak bir dama sahip olmanın bile mutluluk getireceğine inanmayan bir adam için hayat denen ziyafet neydi ve tadı nasıl çıkartılabılırdi? Şüphesiz buna da başka bir pencereden bakmış ve öğrencilerine öğütlerini o doğrultuda vermişti:

“Anı yaşa. Detaylarına dikkat et. Karşındaki kişiye cevap ver, o an yapman gerekenleri yap ve karşılaştığın zorluklarla mücadele et. Kaçma. Gerçekten yaşamak zamanıdır: İçinde olduğun anı tam olarak yaşamak zamanı.”

Epiktetos için insanın yaşanan ana ve çevresine tüm dikkatini vermesi, bunların en üst seviyede algılanması

ve anlamlandırılması demekti. Ve elbette zorluklarla mücadele de onun için yaşamın ta kendisiydi.

“Hayata karşı bir yemek davetinde nasıl davranırsan öyle davranman gerektiğini unutma. Sana yemek mi sunuldu? Elini uzat, kibarca al ve ye. Yemek yaından mı geçti? Sakın uzanıp durdurmaya çalışma. Henüz yemek gelmedi mi? Sen onu arama, sana gelene kadar bekle.”

Bir yemeğe davet edildiğimizde önümüze ne konulursa onu kabul ederiz, öyle değil mi? Davet sahibinden balık ya da tatlı isteyecek olsak garip karşılanır. Buna rağmen Tanrı'dan vermediği şeyleri istiyoruz. Üstelik zaten pek çok şey vermiş olmasına rağmen.

Tam bir teslimiyetten bahsediyordu. Ve bu teslimiyetin mükâfatı da şöyleydi:

“İş, hayat, bir eş, çocuklar ve zenginlik; hepsi için aynısı geçerlidir. Ve böylelikle bir gün Tanrı'nın ziyafet sofrasına da kabul edilirsin.”

Hayatı sadece bir yemek davetine değil, aynı zamanda bir pazara da benzetiyordu. İnsanları da o pazara geliş sebeplerine göre ikiye ayırıyordu.

“Yaşadığımız hayat bir pazarı anımsatıyor. Sürüler satılmak için önümüzden geçiyor. Ve bunları alacak büyük bir kalabalık onları takip ediyor. Ama az da olsa bir grup insan sadece pazara bakmaya geliyor. Nasıl kurulmuş, neler oluyor? Amacı nedir, sahibi kimdir? Ve işte pazara benzeyen bu hayatta da bazıları sadece bir şeyler alıp satmaya geliyor. Araziler, mallar, mülklerle ilgilenen kim varsa bilsin ki bunlar hep maddedir. Ama bazıları da hayat denen pazarı anlamak için geliyor. Böyle bir pazarın yöneticisinin, kurucusunun olmaması mümkün müdür? Bu kadar büyük, bu kadar ahenkli bir yerin hiçbir amacı yok mudur?”

İnsan anı yaşarken geçmişte yaşadığı yeri de unutmamalı, o an bulunduğu yerde mutlu olmalıydı. Tam anlamıyla bir unutma halinden, hatta neredeyse bir dakika öncesini bile unutma halinden bahsediyordu. Bir tür demans.

“Bir yerde yaşıyorken eskiden yaşadığın başka bir yerde olmanın hayalini kurma. Orada yaşadığın zevkleri, güzellikleri düşünme. Nerede yaşıyorsan oranın güzelliklerine bak, orada nasıl yaşanır onu anlamaya bak.”

Bir köle olarak dünyaya gelen Epiktetos, ilerleyen yıllarda da Roma imparatoru tarafından diğer bütün filozoflar gibi kovulmuş ve yaşamak için Nikopol'e gitmiştir.

Belki de bunun içindir ki yaşayacağı bir yer olduğu sürece bunun neresi olduğunu önemsememiştir. Şöyle der:

“Kimsenin beni kovamayacağı bir yere gitmek istiyorum. Yaşamamın herkese açık olduğu bir yere. Giyim kuşama gelince zavallı bedenime ne uyarırsa onu giyerim.”

Hayat denen bu festivalin zorluklarını da unutmuyordu. Fakat bunu da yine bütün bir yaşama yaymıyor, yine “an”dan bahsediyordu.

“İnsan hayatında zor bir an vardır. O zor anda Tanrı'nın seni bir güreşçiymişsin gibi zor bir rakiple karşı karşıya getirdiğini hatırla. Belki neden diye soracaksın. Zaferi kazanman için yeteri kadar ter dökmen ve eziyet çekmen gerekir.”

Yani bir kez daha insanları hayatın bütün anlarına dikkat etmeye, her bir anın altmış saniyesini yaşamaya davet etmektedir. Yıllar sonra ondan etkilenen William Faulkner'ın, “Bana hiçlik mi keder mi deseler, ben kederi seçerim” demesi gibi. Keder anları da insanı yüceltir. Ayrıca şöyle der:

“Başınıza gelen başınıza geldiğini düşündüğünüz şey değildir.”

Tasavvufa çok yakın bu duruş, aynı zamanda bizi olayları hemen değerlendirmemeye, yargılamamaya, yeteri kadar düşünmeden bir kanıya varmamaya da ikna etmek istemektedir. Hayatta karşılaştığımız insanlar için de aynısı geçerlidir. Epiktetos şöyle der:

“Birinin yanlış yaptığını düşündüğün şeylere hemen karar verme. Önce onu neden öyle yaptığını anlamaya çalış.”

“Düşmanından nasıl mı intikam alırsın?
En asil hayatı yaşayarak.”

*“Bir insanı
koşullar
oluşturmaz,
koşullar sadece
onun
kim olduğunu
ortaya koyar.”*

**"Güneşin, ayın, yıldızların, yerin ve denizin tadını çıkaran
kişi ne yalnızdır ne de çaresiz."**

Epiktetos Romalı stoacılar arasındaki en çok Tanrı inancı olan filozoftu. Bilindiği üzere onun hiçbir yazılı eseri yok, ancak öğrencilerine anlattıklarında Tanrı her zaman çok fazla yer alırdı. Onun öğretilerini daha sonra yazıya döken öğrencisi Arrianus şu sözlerini de es geçmiyor:

"Bir bülbül olsaydım, bülbül gibi şakırdım; bir kuğu olsaydım kuğu gibi yüzerdim, ama ben bir insanım ve benim görevim Yaradan'ın sözlerini hatırlatmak. Yaşadığım sürece bu görevimden asla şaşmayacağım ve sizi de bu görevde bana eşlik etmeye davet ediyorum."

Epiktetos Tanrı'ya olan inancında ve sadakatinde nettir. Bundan bir an bile ödün vermez, hiçbir şeye bağlanmamak "Tanrı" için geçerli değildir. Kendisini de sırf Tanrı'nın yarattığı bir mahluk olduğu için kıymetli